Hårderup 29:1 ursprungligen Hårderup 8:3 vid Laga skifte 1832

Den gamla Hårderups by låg i anslutning till nuvarande Hårderupsgården (Hårderup 32:1 ek.karta 1973) Längst i väster låg gårdarna nr 8 och 9. Ca 50 meter väster om nuvarande Hårderupsgården. Hårderup 8 låg precis där Fårakroksvägen nu går fram. Hårderup 9 låg 50 meter rakt söder om, i hällan mot ån.

En omfattande brand runt 1830 ödelade de tre västligaste gårdarna i byn. Varav nr 8 var en av dem. Man kom då överens om att genomföra det lagstadgade Laga skiftet, som ju ändå var på gång vid denna tid.

Hårderup 8 var en s.k. skatte /rusthållsgård. Det innebar att brukaren ägde sin gård, men skulle betala skatt och var dessutom skyldig att bidra till underhållet av en soldat. I detta fall en dragon, som tillhörde Ö. Sallerups skvadron, vilken i sin tur tillhörde dragonregementet i Ystad.

Två ägare fanns till Hårderup 8, vilket var vanligt på den tiden. Arvslotter kunde stå kvar eller så brukades gården av två familjer. Den odlade arealen var liten, några få tunnland och utspridda på ett 20-tal ställen på åkrar runt byn, främst åt norr men även söder om ån.

Hårderup 8 fick vid Laga skifte s.k. utflyttningsskyldighet. Det innebar att husen måste rivas och nya hus måste byggas på den nya sammanhängande ägoarealen. Eftersom det fanns två ägare så blev det två fastigheter.

Nu blev flytten inte så lång, några hundra meter bara, norrut mot Skumparp.
Vi ska koncentrera oss på den västra av dessa två nya gårdar. Där bor nu Börje och Astrid Andersson, men deras ”utflyttade” söner Bo-Göran och Per-Olov äger numera gården.
Bo-Göran och Per-Olov har ett intressant ansvar. Gården har nämligen varit i släktens ägo i inte mindre än 11 generationer.

Nuvarande ägare: **Bo-Göran Evaldsson och Per-Olov Andersson.**
Bor på gården: Astrid och **Börje Andersson f. 1928.**
Föräldrar: **Emil Andersson f. 1893** och hustrun Ida.
Farföräldrar: **Anders Mårtensson f. 1857** och Karna.
Farfarsfar: **Mårten Olsson f. 1814** och Elna.
Farfarsfarmor: **Hanna Matsdotter f. 1776** och Ola.
Farfarsfarmorsfar: **Mats Trulsson f. 1744** och Anna.
Farfarsfarmorsfarmor: **Carna Olofsdotter f. 1711** och Truls.
Farfarsfarmorsfarmorsmor: **Hanna Lassedotter f. 1687** och Olof.
Farfarsfarmorsfarmorsmorfar: **Lasse Persson** och Elna 1703?
Farfarsfarmorsfarmorsmorbror: **Anders Lasson** och Mätta bodde där 1703.

Eftersom Laga skifte i Hårderups by genomfördes 1832, så var det Mårten Olsson ovan, som flyttade gården till sitt nuvarande läge. Han var bara 18 år och kanske

ännu inte gift med Elna. Det troliga är dock att någon av hans föräldrar levde och deltog i rivning och flytt.

Tydligen hade elden inte förstört hela stommen i alla husen, man tog med sig en del timmer till den nya gården. Ännu idag, 180 år senare, finns delar av det brandskadade timret kvar i den äldsta delen av gårdens uthus. Fantastiskt!

Den nya sammanhängande arealen, låg då i byns gemensamma utmark. Utmarken användes av alla bönderna som gemensam betesmark. Från byn gick markvägar dit, s.k. ”sträden” där man drev kreaturen förbi inhägnade åkrar och slåtterängar. Endast ett litet hörn av arealen, längst i nordost, var tidigare odlad och var ett litet hörn av de s.k. rovelyckorna, som före skiftet fanns norr och öster om Börje och Astrids nuvarande marker. Hela den stora backen här uppe kallades Skumpebacke, vilket är logiskt, eftersom norr därom vidtar Skumparps mer låglänta marker. Skiftespapperna innehåller en mängd mycket gamla marknamn. Genom den västligaste delen av den erhållna arealen slingrade sig ån norrifrån. I närheten av ån finns marknamn, som vi i vissa fall aldrig får veta ursprunget till. Här finns namn som Kånesjödamm, Åkrokar, Skyttens backe och Svall vid gärdet.

Uppgörelsen 1832 blev klar och av alla godkänd och undertecknad den 6 februari. Där framgår att den aktuella gården nr 8 även fick en mindre ”Skogslott i Hultet”. Den finns kvar än idag. Likaså fick gården två mossalotter i Hårderups mosse. Även dessa finns kvar i gårdens ägo.

Börjes farfars bror Nils Mårtensson, född 1853, byggde det s.k. Fiskeläjed öster om ån. Avstyckningen av mark till Fiskeläjed skedde 1880 och marken ligger båda sidor om ån. Redan dessförinnan hade den västligaste delen av Hårderup 8 avstyckats. Enligt hörsägen var det till en äldre syster till Nils. Här har också funnits byggnader, men numera är det endast två träd som vittnar om husens läge. Brodern Anders Mårtensson fick den ursprungliga gården och Anders är alltså farfar till Börje.
Börjes farfars far Mårten Olsson, som var endast 18 år vid Laga Skifte, dog 1891. Uppdelningen av gården skedde således innan arvsskiftet.

En kuriositet i sammanhanget är att även en del av skogslotten i Hultet övergick till den år 1880 avstyckade fastigheten. Den avstyckade fastighetens ägare Nils Mårtensson hade två döttrar, varav en hette Emerentia. Hon gifte sig med Magnus Olsson som hade gården norr om Börje och Astrids gård. Hon fick skogslotten med sig och därför tillhör den numera Svens och Lenas gård.

Efter avstyckningen 1880 var där inte mer än 21 tunnland kvar av den ursprungliga arealen. Emellertid skulle den åter komma att utvidgas, men det dröjde till 1963. Enligt ”Gods och Gårdar” 1944 så var dåvarande stall uppförd i samband med att gården flyttades hit 1832. Logen är byggd 1893 och mangårdsbyggnaden är byggd 1908. På gården fanns 2 hästar, 1 unghäst, 7 kor, 2 ungdjur, 1 modersugga, 10 gödsvin och 50 höns. Ägare var Emil Anderssons sterbhus. Börjes far Emil, som tillträtt gården 1923, dog nämligen redan 1942 endast 49 år gammal. Endast 14 år gammal fick Börje fatta tygeln och hjälpa mor Ida.
1961 övertog han själv gården.

Att Börje ibland har kallats ”Börje po beded” är inte så konstigt. Om man vill beskriva denna gårds senare historia så kommer man ofelbart in på Hårderups Andelsbetesförening 1933–1963.

Denna betesförening saknar, så vitt jag vet, motsvarighet nån annanstans i bygden. Upprinnelsen var följande: Patron Anders Persson, som sedan många år och med stor framgång drev de tre kronoboställena 5,7 och 9 i Hårderup hade kommit på obestånd i efterdyningarna till Krygerkraschen 1931. Spannmålshandlare Björk tog en tid över gården, som var eller blev misskött under några år. Det var svåra år i början av 30-talet.

Riksdagsman Alfred Nilsson på Steneberg var på den tiden en inflytelserik person i bygden. Huruvida idén var han är oklart, men han var den viktigaste intiativtagaren till Hårderups Andelsbetesförening 1933. Troligen var han själv i behov av betesmarker.

Följande 9 lantbrukare bildade den ekonomiska föreningen:
Alfred Nilsson Steneberg, Gunnar Wesström Alestad, Ernst Larsson Hårderup, Emil Andersson Hårderup, Otto Åkerblom Hårderup, Magnus Olsson Hårderup, Nils Persson Starrarp och från 1936 Emil Igelström Hårderup. Denna förening lyckades att av staten få arrendera ca 130 tunnland. Det var nästan hela den areal som ursprungligen tillfallit pistolsmedsbostället Hårderup nr 9 vid Laga skifte 1832, men som patron Persson sambrukat med det östra bostället, nuvarande Hårderupsgården.

Söder om Fårakroksvägen, mot Wesströms i Alestad, fanns en stor enefälad. Den tillhörde ursprungligen det östra bostället, men ingick även den i betesföreningens arrendeareal. Denna enefälad eldades upp för att ge bättre bete. Betesföreningenvar i många år en stor tillgång, inte bara för delägarna, utan även för många andra lantbrukare i trakten, som mot betalning fick släppa djur på sommarbete i Hårderup. Många lantbrukare kunde därigenom hålla fler djur än den egna arealen tillät. Där var bete för ca 300 djur i de olika fållorna. Betesföreningen gav också vinst för delägarna.

Det gav också arbetstillfällen, inte minst för Börje, som då var i ungdomsåren. En stor del av arealen hade tidigare varit odlad. Den behövde plöjas och sedan besås med spannmål insådd med vall. Detta gjordes bit för bit de första åren och senare när vallarna behövde förnyas. För att inte tala om gödselsådd varje år. Ibland tröskades säden ute på fälten med den tidens stationärströska. Skörden delades mellan delägarna.

Där var också mycket arbete med stängsel till de olika betesfållorna och med hanteringen av djuren vår och höst. En avgörande faktor för betesföreningens framgång var ån, som rinner genom markerna. Utan denna billiga och enkla tillgång på vatten till djuren, så hade det inte fungerat.

I början av 1960-talet höjdes röster för att dela upp betesföreningens marker till de omkringboende lantbrukarna. Så skedde också efter att en delegation, där Börje ingick, åkte till Kungliga Domänverket i Stockholm. Under den följande uppdelningsprocessen var lantbruksdirektör Olseni från dåvarande

Lantbruksnämnden i Malmö ute på plats för inspektion. Olseni var statens ”utsände” makthavare med uppgift att i praktiken se till att alla småbruk utraderades från kartan.

Numera sköts denna uppgift av marknadskrafterna i god kapitalistisk anda.

Börje och Astrid fick köpa loss 50 tunnland från betesföreningens marker. Därmed var deras gård åter i storlek med den ursprungliga efter Laga skifte 1832. Eller rättare sagt lite större.

Detta har möjliggjort nya investeringar i byggnader som maskinhallar och ombyggnader och moderniseringar i övriga byggnader.

Börje har, liksom andra i hans generation, upplevt otroliga förändringar inom jordbruket. Numera bara som iakttagare. Men Börje och Astrid sköter fortsatt gården tillsammans och varje år kör de upp till sitt lilla skogsskifte i Hårderupshult och hanterar årets behov av ved för uppvärmning av bostaden.